

POSTMODERN GRAFİK TASARIMIN İŞLEVSELLİĞİNE BİR BAKIŞ: STEFAN SAGMEISTER

A LOOK AT THE FUNCTIONALITY OF POSTMODERN GRAPHIC DESIGN: STEFAN SAGMEISTER

Arş. Gör. Rumeysa Zeynep Araçlı Dursun

İzmir Katip Çelebi Üniversitesi,
Sanat ve Tasarım Fakültesi, Görsel İletişim Tasarımı Bölümü
rumeysazeynep.araccli.dursun@ikc.edu.tr

ORCID ID: 0000-0003-0656-415X

MAKALE GELİŞ TARİHİ: 13 Haziran 2025 · YAYIMA KABUL TARİHİ: 7 Ekim 2025

Öz

Endüstrileşmenin getirdiği üretim ve tüketim yapısını sorgulayan sanatçılar estetik, deneysel ve yenilikçi tasarım arayışına girmiştir. Geleneksellikten uzaklaşan sanatçılar, tekdüzelikten, sıradanlıktan ve sadelikten kopmuştur. Sanatçıların bu yönelimi modern dönemde sanata ve tasarıma olan bakış açısını değiştirmiş, deneysel, işlevsel, karmaşık, kavramsal ve anlamlı çalışmalar ortaya konmasını sağlamıştır. Modern tasarım algısını değiştiren postmodern dönemin öncülerinden Stefan Sagmeister, deneysel anlamda oluşturduğu eserleriyle enstalasyonel bir ortam deneyimi sunmaktadır. Bu bakış açısıyla tasarım algısını yenilikçi bir biçimde yeniden ele alarak yorumlamış ve döneme damgasını vuran işler yapmıştır. Araştırmanın spesifik amacı; 20. yüzyılın başlarında yaşanan modernist fikirlerin modern grafik tasarımın oluşumuna, gelişim sürecine, modern tasarım döneminden postmodern döneme geçiş ve alanda öncül isimlerden biri haline gelen Stefan Sagmeister'in tasarıma olan yenilikçi yaklaşımına odaklanmak ve alana katkılarını incelemektir.

Abstract

Artists who questioned the production and consumption structure brought about by industrialization have sought aesthetic, experimental and innovative designs. Artists who have moved away from tradition have broken away from monotony, ordinariness and simplicity. This orientation of artists has changed the perspective on art and design in the modern period and has enabled the creation of experimental, functional, complex, conceptual and meaningful works. Stefan Sagmeister, one of the pioneers of the postmodern period that has changed the perception of modern design, offers an installation environment experience with his works that he created in an experimental sense. With this perspective, he has reconsidered and interpreted the perception of design in an innovative way and has produced works that have left their mark on the period. The specific purpose of the research is to focus on the formation of modern graphic design, the development process of the modernist ideas experienced in the early 20th century, the transition from the modern design period to the postmodern period and Stefan Sagmeister's innovative approach to design, who has become one of the pioneering names in the field, and to examine his contributions to the field.

Anahtar Kelimeler: Postmodern Grafik
Tasarım, Enstalasyon, Stefan Sagmeister

Key Words: Postmodern Graphic Design,
Installation, Stefan Sagmeister

GİRİŞ

19. yüzyılda gerçekleşen Sanayi Devrimiyle geleneksellikten kopmaların yaşanmaya başlaması sanat hayatını da derinden etkileyecek biçimlerde kendini göstermeye başlamıştır. Makineleşmenin getirmiş olduğu hızlı tüketim ve hızlı üretim algısının sanatta da yerini bulmaya başlaması dikkat çekmektedir. Bu gelişmeler nedeniyle yenilikçi düşünce biçimlerinden çeşitli sanat akımları ve sanatçılar etkilenmiş ve kendinden sonrakileri de etkilemeye başlamışlardır. Bu dönemde grafik tasarım alanıyla ilgili de önemli gelişmeler yaşanmıştır. Grafik tasarımın gelişim süreci bu gelişmelerle seyir değiştirerek içerik ve tasarım anlamında değişiklikler yaşamaya başlamıştır. Tasarım algısının daha çok içerik üzerine odaklanmaya başlamasıyla bir profesyonelleşme sürecine girilmektedir. Bu profesyonelleşme döneminde grafik tasarım artık bir meslek olarak görülmekte ve tasarımcılar da tasarımların üzerinde daha çok düşünmektedirler. 1950 ve 1960 arası bu dönemde grafik tasarımın kendini bulma süreci gerçekleşmiştir. 1960'ların başlarında da tasarımcılar kendi tasarımlarını sorgulayarak daha içselleştirilmiş ve içeriğin ön planda olduğu işler üretmeye başlamışlardır.

Postmodern döneme geçişin, tasarımın niteliğine, biçim ve işlevine yönelik dikkat çekici çalışmaların ortaya gelmesini sağlamasıyla pek çok sanatçı bu anlamda eserler üretmeye başlamıştır. Postmodern dönemin en bilinen isimlerinden biri olan Stefan Sagmeister ise döneme damgasını vuracak işler ortaya koymayı başarmıştır.

Sagmeister'in deneysel ve enstalasyonel nitelikteki tasarımları tasarımın biçim ve estetik yönü dışında kavramsal ve algısal yönünü de ortaya koymaktadır. Sagmeister tasarımlarında anlam derinliğini güçlendirerek daha çok kavram algısını göstermektedir. Tasarımları bu sayede kavramlarla birleşip anlam yoğunluğu sağlarken, bir yandan da biçimsel olarak farklılaşan ve kişiselleşen bir temsil haline dönüşmektedir. Bu tasarımlar, Postmodernist tasarım başlığı altında değerlendirilerek tasarımın duygusal anlamının, yani kavramsal olarak içeriğinin dikkate alındığı tasarım örnekleridir (Hes- $\neg$ kett, 2002, s.60-61).

Bu çalışmada grafik tasarım kavramları ele alınarak, süreç içerisinde grafik tasarımın Modern Dönemden Postmodern Döneme geçiş durumu ve bu dönemde tasarım anlayışının yaşanan gelişmelerle değişim düzeyi, algılanış biçiminin farklılaşması ve Sagmeister'in bu alan içerisindeki katkılarına değinilerek, genel tarama modellerinden ilgili literatürün taranması ve nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesine bağlı içerik analizi yöntemi kullanılarak araştırma gerçekleştirilmiştir. Yazılı ve görsel kaynaklar araştırılarak ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Modern Grafik Tasarımın Gelişim Süreci

19. yüzyılda gerçekleşen Sanayi Devrimi ve I. Dünya Savaşı ile toplumun ve sanatın geleneksellikten uzaklaşmaya başlaması, sanatçıların farklı düşüncelerle tasarım alanında yenilikler yapma eğilimini ortaya çıkarmıştır. Bu süreç grafik tasarım için oldukça önemli adımların atılmasını da beraberinde getirmiştir. Sanatta gerçekleşen gelişmeler, 20. yüzyılın başlarında Fütürizmin getirmiş olduğu yenilikler ile daha belirgin hale gelmiştir. Fütürizm gibi Kübizm, Dadaizm, Sürrealizm De Stijl, Konstrüktivizm ve Süprematizm gibi modern sanat akımları da bu anlamda modernleşmenin önünü açan düşünce yapılarını desteklemekteydi ve dönemin grafik tasarımını da yakından etkilemişti. Sanayileşmenin getirmiş olduğu yalnızlaşma ile üretim çılgınlığı, sanat alanında yapılan çalışmaların daha çok bireye ve bireyin sorunlarına yönelmesini sağlamış ve tasarımlar duygusal bir bakış açısı kazanmıştır. Tasarımlarda sunulan gerçeklik algısının, bir temsilin ötesine geçmesini sağlayan sanatçılar yenilikçi girişimlerde bulunarak modern grafik tasarımın temellerini ortaya koymuştur. Yeni dünyanın “modern” tarzını belirleme mücadelesine giren sanatçı ve tasarımcılar deneysel çalışmalarıyla işlevsel form ve alışılmadık biçimlere yönelir (Ambrose ve Harris, 2006, s.38). Bu algıyı devam ettirmeye çalışan akımlar ve sanatçılar eserlerinde iletişim yöntemlerini de etkin şekilde kullanarak modern sanatı doğrudan etkilemişlerdir. Sanatçılar arası etkileşimlerin, fikir alışverişlerinin ve sanat hareketlerinin yoğun olduğu bu dönemde, sanatçılar farklı sanatçılardan ilhamlar almıştır. Bu dönem, tasarımların hızlı bir şekilde yön değiştirdiği bir sürece ev sahipliği yapmıştır.

Kübizm etkili Fütürizm, Marinetti ile dinamik, hızlı, bilimsel çalışmalar; Dada ile Duchamp ve Tzara, özgürlükçü çalışmalar; Sürrealizm ile Dali, sezgisel ve bilinçaltını etkileyen çalışmalar; Konstrüktivizm ile Lissitsky, endüstriyel ve geometrik çalışmalar; Bauhaus ile Moholy-Nagy, biçimler ile tipografik çalışmalar oluşturarak, tasarım anlamında özgün ve modern işler ortaya koymaya çalışmıştır. O zamana dek el sanatlarını endüstriyel üretimden üstün tutan Arts and Crafts ve Art Nouveau akımlarının etkisinde kalan grafik tasarım, zamanla endüstriyel bir dünya görüşüne sahip Kübizm, Dadaizm, Sürrealizm, Konstrüktivizm, De Stijl gibi modern sanat akımlarının yeni ifade aracı haline gelir (Bektaş, 1992, s.39). Rus Konstrüktivizminde kullanılan geometrik şekiller, modern tasarım anlayışında etkili olmuştur (Poynor, 2003, s.47).

Görsel 1. Filippo Tommaso Marinetti, *Parole in Liberta*, 1912, İtalya.

Grafik tasarım ve tipografi içinde yenilikçi bir dönüşümün başladığı bu dönemde, tasarım alanı kendine özgü bir alan oluşturarak kendi ifade biçimini ve dilini bulmuştur. Avrupa’da sanatçılar deneysel alanlarda eserler üreterek ilerlemiştir. Modernizmin getirmiş olduğu sadelik, işlevsellik ve anlama yönelik tasarım algısı daha da güçlenmiştir. Eskiye nazaran asimetrik, beyaz alanın fazla olduğu süslemenin aza indirildiği, düz ve sade yazı tiplerinin kullanımı ön plana çıkmıştır. Modernizmle birlikte işlevsellik, yenilik ve bütünsellik gibi kavramların öne çıktığı bu dönemde, sanat ve endüstri arasındaki iş birliğini temel alan Bauhaus, modern tasarımın gelişimine katkı sağlayan en güçlü akımlardan biri haline gelir (Bingöl, 1985, s.5). Yenilikçi ve yaratıcı eğitim anlayışı, dekoratif, uygulamalı, işlevsel ve bütüncül bir yaklaşımla modern sanata katkılarını sunmaktadır. Kurulduğu ilk yıllarda Dışavurumculuk, Dada, Konstrüktivizm ve De Stijl gibi akımlardan etkilenen Bauhaus, 20. yüzyılın modern sanatına öncülük eder (Arntson, 2012, s.27-29).

Görsel 2. Theo van Doesburg, *Small Dada Soiree, A piece during the Dada movement*, 1923, Netherlands.

Daha sonraları grafik tasarım alanında gerçekleşen bu farklı düşünüş biçimleri ile sanatçılar tarafından profesyonel olarak uygulanmaya başlanarak devam etmiştir. Bu gelişim postmodern döneme kadar devam ederek ilerlemiştir.

Grafik Tasarımda Postmodern Döneme Geçiş

20. yüzyılın başlarında gerçekleşen modernleşme isteği, grafik tasarım alanında pek çok değişikliği beraberinde getirmiştir. Bu modernleşme ile geçmişe ve geleneğe dair düşünceler geride bırakılmıştır. Modern dönemdeki tekdüzelik ve sadeliğin farklılaşmasına yönelik olarak adımlar atılmıştır. Bu hareketle, tasarımsal düşünüşte farklılığa gitmeye çalışan tasarımcılar bir arayış içerisine girerek kendilerini geliştirmeye çabalamışlardır. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından Avrupa'da yer alan tasarımcılar grafik tasarımda Postmodern Dönemin temelini atmaya başlamıştır. Özellikle 1980'lerin başlarında gerçekleşen bu düşünce grafik tasarımda ve tasarımın tüm alanlarında kendini göstermeye başlamıştır.

Tasarımcının profesyonelleştiği ve tasarımda kavramsal yönün, nitelik, işlev ve biçimin ön planda olduğu bu döneme geçiş, tasarımın içeriğinin ve etki alanlarının tekrar gözden geçirilmesini sağlamıştır. Bu durumda, tasarımcıların tasarımsal olarak evrilişi nedeniyle yapılan tasarımların da farklı bakış açılarıyla değerlendirilmesini gerektirmektedir. Aynı zamanda tasarımın içerikle olan

bağıntısını güçlendirmek ve anlama yönelik bir yaklaşım göstermek adına Postmodern Dönemde meydana gelen değişimlerin grafik tasarımcı için tasarımın yalnızca görsele odaklanmaktan ibaret olmadığını göstermiştir. Bu sayede grafik tasarım içeriğe yani kavramsal anlama da yönelik olarak gelişme göstermiştir. 1980'lerde endüstri ürün tasarımı alanında yer alan tasarımcılar, tasarımın işlevsel yapısından çok anlamsal yapısı üzerinde yoğunlaştıkları kavramsal tasarımlar yapmaya başlamıştır.

Bu tasarımlar, Postmodernist tasarımlar başlığı altında değerlendirilerek tasarımın duygusal anlamının, yani kavramsal olarak içeriğinin dikkate alındığı tasarım örnekleridir (Hes-ket, 2002, s.60-61). 1990'lı yıllarda David Carson'ın alışılmışın dışındaki fotoğraf anlayışı ve yazı karakterleriyle birlikte oluşturduğu mizanpaj düzenlemeleri ve tipografi çalışmaları kendine has bir üslup oluşturmaktadır. Yaptığı deneysel çalışmalarla, sadece çağının tasarımcılarını etkilemedi aynı zamanda günümüz grafik tasarımına geçişi de sağladı (Aynsley, 2004, s.232). Carson'ın deneysel tarzı, Postmodern grafik tasarımın temelinde yer alan işlere imza atmasında önemli olmuştur. İşlerinde, görselleri, doku ve renkleri dikkat çekici bir biçimde kullanarak oluşturduğu estetik tasarımları ile Carson'ın tasarımları, geleneksel sanatın kısıtlamalarına karşın bir kurtuluş olarak görülmüş ve tasarımlarında Fütürist ve Dadaist etkilerde hissedilmiştir. Carson, hedef kitlenin dikkatini çekmek ve tasarımın içeriğini daha net bir şekilde aktarmak amacıyla tipografik karakterleri görsel şekilde biçimlendirmektedir. Carson, "Genelde insanlar az okurlar, bende onların ilgisini çekebilecek görsel düzenlemeler yapıyorum" demiştir (Plagens, 1996).

Görsel 3. David Carson, Raygun Magazine, 1992.

Postmodern grafik tasarım, tasarımcının sınırlarını ortadan kaldırarak tasarımı özgürleştirmek istemiştir. Aynı zamanda Weingart'ın çalışmalarında görülen hem Modern hem de Postmodern etkiler mevcuttur. Weingart, tasarımlarını katı kuralları yıkarak yapmıştır (Aynsley, 2004, s.190). Özellikle Postmodern dönemin oluşmasına katkı sağlayan, Fütürizm ve Dadaizm akımlarının postmodern tasarım anlayışına katkı sağlamaktadırlar. Özellikle Fütürizm, tipografik kuralları yıkma konusuna grafik tasarım sürecine yardımcı olmuştur. Marinetti'nin "Zang Tumb Tumb" isimli tasarımı, yazım kurallarını görmezden gelen bir biçimde farklı yönlerde yazılan sözcükler ile oluşturulmuştur. Bu anlayışa göre, tasarımda yer alan yazı karakterlerinin uyumdan ziyade bir düzensizlik içerisinde olması, asimetrik olması ve hiyerarşik bir yapıda olmaması gibi görsel biçimler sağlanmıştır.

Bir diğer akım olan Dada ise, grafik tasarım için farklı bir görsel dil oluşturarak fotoğraflar ile oluşturulan kolaj çalışmaları ile katkı sağlamıştır. Özellikle Dada akımının tipografide farklı bir düzen oluşturması, harf aralıklarındaki farklılık, harfleri farklı şekillerde kullanımları, fotomontaj tekniği ve negatif beyaz alan kullanımları grafik tasarıma dair yenilikçi yaklaşımlardandır. Dada akımının esas amacı tasarımda bir yıkım elde etmektir. Bu sanatçılar sanat yapmadıklarını, sadece çıldırmış toplumla alay ettiklerini savundular (Meggs ve Purvis, 2012, s.265). Bu nedenle kullanmış oldukları teknikler düzensiz, farklı ve yaratıcıdır. Sanata farklı bir bakış açısı kazandırmaktadır. Fütüristlerin üretmiş olduğu tipografik düzensizlikten de yararlanmaktadırlar. Bu dönemde Fütüristlerin ve sonrasında Dadaistlerin ürettiği deneysel tasarım çalışmaları geliştirilmiştir (Lupton, 2009).

Görsel 4. Piet Zwart, *History Duch Graphic Design*, 1930.

Postmodern grafik tasarımın oluşumuna etki eden bir diğer önemli etken ise Bauhaus okuludur. Modern anlayışa sahip olan Bauhaus, Postmodern anlamda da grafik tasarıma destek vermiştir. Özellikle tipografi alanında yapılan deneysel tipografi çalışmaları bu anlamda önemli olmuştur. Carson'ın deneysel, görsel bağlantılı mizanpaj ve tipografik çalışmaları, Schmidt'in, asimetrik tipografi çalışmaları; Odermatt'ın, görsel olarak eğlenceli ve güçlü grafiksel tipografi tarzı; Nagy'in, geometrik biçimlerle oluşturduğu tipografik kompozisyonları; Tissie'nin, sezgisel, dinamik ve hareketli bir görsel algı biçimi oluşturan çalışmaları; Weingart'ın, tekdüzelikten kurtulmaya çalışan görsel teknik etkili eserleri; Ballmer'in, sade, nesnel ve asimetrik grid sistemi ile oluşturduğu işleri; Kunz'un, yaratıcı deneyim içeren deneysel tasarımları; Friedman'ın, modernizmin katı kurallarından kaçan deneysel tipografi çalışmaları; Greiman'ın, deneysel, yenilikçi ve dijital tabanlı çalışmaları; Scher'in, derleme tarzındaki tipografik tasarımları ve Tschichold'un, kaligrafik tasarımları bu bağlamda ele alınmaktadır. Bu anlamda, Postmodernist grafik tasarımda üslupsal bir çeşitlilik oluşmaktadır. Daha sonra ortaya çıkmakta olan Punk kültüründe de bu deneysel çalışma biçimi ve farklılaşma görülmektedir.

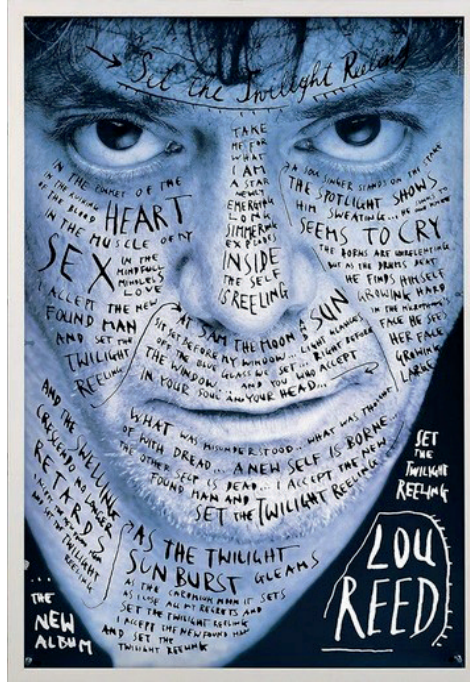
Genel olarak Postmodern dönemde grafik tasarımın gelişimine katkı sağlayan ve destekleyen tasarımcı ve tasarım anlayışları, deneysel anlamda farklılaşma yolunda adımlar atarak çalışmalar gerçekleştirmişlerdir. Tekdüzeliliği ve kuralları yıkmayı amaçlayan Postmodernist sanatçılar hedef kitlenin ilgisini çekmeye çalışmaktadır. Postmodern tasarım anlayışı bünyesinde farklılığı, karmaşıklığı, gücü, baskınlığı, çelişkiyi, belirsizliği ve çeşitliliği barındırmaktadır. Modern Dönemden itibaren başlayan ve Postmodern Dönem boyunca da devam eden tasarım anlayışı ve tasarımı uygulama biçimleri yenilikçi bakış açılarıyla anlam kazanmıştır. Geleneksel anlayıştan uzak daha yenilikçi kompozisyon oluşumları, sayfa tasarımlarında yer alan görsel öğelerin birbirleri arasındaki uyum ve ilişkinin belirli bir dengede oluşması sağlanmıştır. Tasarım içerisinde yer alan elemanların hepsinin birbirini destekleyen ve güçlendiren bir gereklilik sonucu oluşması ve fazlalıkların atılması ile daha minimalist ve sade ama daha anlaşılır ve net bir tasarım algısı oluşturulmuştur. Aynı zamanda biçim ve işlev bakımından da uyumlu olması önemli olan tasarımlarda, geometrik biçimlerin, parlak ve saf renklerin, asimetrik oluşumların kullanımı ön plandadır. Bu tasarımlar, beyaz alanların yoğun olarak kullanıldığı yalın ve evrensel dilin önemi ortaya koyan çalışmalardır. Tüm bu yenilikçi ifade biçimleri Postmodern grafik tasarımın ortaya çıkmasını, grafik tasarımda tasarımsal olarak kavramsal bir iletişim yolunun oluşmasını, görseller, nesneler ile birlikte tasarımda deneyselliğin gelişmesini desteklemiştir.

Stefan Sagmeister'in Tasarım Üslubu

Postmodernist grafik tasarım döneminde pek çok sanatçı Postmodern akımlarla fikirlerini ve düşüncelerini ifade etmek amacıyla kavramsal tipografiyi kullanmıştır. Görsel olarak kavramsal bir niteliğe sahip olan bu tasarımlar, iletişim için bir ifade biçimidir. İçinde bulunduğumuz dijital çağın teknolojik ilerlemelerinin bir sonucu olarak kavramsal iletişim ve bu fikirlerin görsel ifadesi çeşitlenmiş ve gelişmiştir (Özderin, 2016, s.358).

Bu tasarımcılardan biri olan ve 1962 yılında Avusturya'da doğan Stefan Sagmeister, cesur, deneysel, yenilikçi ve çarpıcı tipografi tasarımları ile dikkat çekerek kavramsal tipograf, grafik tasarımcı ve performans sanatçısı olarak bilinmektedir. El ile çizilmiş izlenimi veren kaligrafik tarzı kullanımı ile eserlerine görsel bir kimlik kazandırmaktadır. Çalışmalarında genellikle herhangi bir yazı karakteri kullanmadan kendi oluşturduğu el yazı stili ile çalışmalarını oluşturmaktadır. Sagmeister, eserlerinde genellikle çok çeşitli malzemeler ve teknikler kullanmaktadır. Yapmış olduğu tasarımlarla, geleneksel anlayışa karşı, etik sınırları ihlal eden, insani duyguları etkileyen güçlü görsel bir tasarım dili benimsemektedir. İzleyicinin kalbine dokunmayı hedefleyen bir felsefeyle çalışan bu ödüllü tasarımcı, cesur, yenilikçi, yaratıcı ve ilgi çeken tasarımlar yapmaktadır (Strizver, 2016).

Sagmeister, 19 yaşındayken Viyana'da olan uygulamalı sanatlar okuluna başvurmaya karar vermiş ama talebi reddedilmiştir. Bunun üzerine daha da hırslanan Sagmeister, ikinci denemesinde özel bir sanat okula kabul edilmiştir. Daha sonra burada Alexander Goebel ile tanışan Sagmeister'a, Gut kolektifinin bir parçası olarak poster tasarlaması teklif edilmiştir. Burada yapmış olduğu poster tasarımlarında, geleneksel teatral görselleri alaya alan punk tarzı yazı tipini kullanmıştır.

Görsel 5. Stefan Sagmeister, Lou Reed Album “Set the Twilight Reeling” Poster, 1996.

Amerika’da geçirdiği yalnız üç yılın ardından tekrar Avusturya’ya dönen Sagmeister, 1991 yılında Hong Kong’a giderek bir reklam ajansında grafik tasarımcı olarak çalışmaya başlamıştır. Sagmeister, çalıştığı şirket aracılığıyla bir tasarım ödülü için reklam amaçlı bir tanıtım posterini hazırlamış fakat posterde yer alan çıplaklık nedeniyle uygunsuz bulunmuş ama yine de adını duyurmayı başarmıştır. 1993 yılında tekrardan New York’a dönerek, Tibor Kalman’ın grafik tasarım stüdyosunda çalışmaya başlamıştır (Rawsthorn, 2008). Fakat Kalman’ın stüdyoyu kapatacağını duyurması ile Sagmeister için yeni bir dönemin kapıları aralanmıştır. Bu sayede Sagmeister, kendi adıyla kurmuş olduğu Sagmeister Inc. için tasarımlar yapmaktadır (Freedman, 2007). Bazı gruplar için albüm kapaklı tasarlayan Sagmeister, arkadaşı için bir albüm kapağı tasarlamıştır. Ancak albüm kapağı için optik bir yanılsama sağlayarak, kutunun içerisinde sanki bir yüz var algısını oluşturmuştur. Bu kapak sayesinde ilk Grammy adaylığını kazanmış, ardından da üç ödül daha almıştır. Daha sonraları önemli müzik grupları için ürettiği albüm kapakları ile ana ilgi alanını ortaya koymakta olan Sagmeister, farklı işler üzerinde de talepler alınca üretimlerini gerçekleştirmekteydi. Bu çalışmalardan biri de, AIGA için yapmış olduğu kötü şöhretli bir posterdir. Sagmeister bu posterde, çıplak gövdesinin üzerinde kesiklerle karakteristik şekilde oluşturulmaya çalışılmış yazılar sunmuştur. Bu

posterle Sagmeister, sevgiyi, nefreti, provakasyonu, acıyı ve karanlık yönünü göstermiştir. Sagmeister bu duruma “acıyı görselleştirmek” demektir.

Görsel 6. Stefan Sagmeister, *AIGA Detroit Poster*, 1999.

Grafik tasarım ve tipografi için ilham verici çalışmalar gerçekleştiren Sagmeister, yeni grafik tasarım yapısı için yaratıcı bir vizyon algısına sahiptir. Tasarımcı, duyu düşüncelerini ve toplumsal rolünü sorgulamaya yönelik fikirlerini tasarımları ile ortaya koymuştur. Sagmeister, birçok kişinin uzak durduğu ve rahatsız edici bulduğu konularda etkileyici ve kışkırtıcı bir üslup kullanarak, alışılmış kuralların dışına çıkmaktadır (Heller, 2013).

Stefan Sagmeister, 2012 yılında “Sagmeister Inc.” için yeni bir şirket yönüne gidilmesi adına Jessica Walsh ile çalışma kararı alarak şirketin ismini “Sagmeister & Walsh” olarak değiştirmiştir. Şimdi ise tasarım ofisinin adını “Sagmeister & Walsh Inc.” yaparak, Jessica Walsh ile ortak olarak çalışmaktadır (Bengi, 2013). 2012 yılında ilk sergilerini gerçekleştiren Sagmeister ve Walsh, bu sergide, içerisinde; sarı, siyah ve beyaz renklerin olduğu bir topluluğun mutluluğunu kendi el yazısını da kullanarak görsel ve grafiksel olarak göstermiştir. İsmi “The Happy Show” olan bu sergi, MAK (Avusturya Uygulamalı Sanatlar)’ta gerçekleştirilerek tasarımcı Sagmeister’in mutluluk üzerine arayışına değinmiştir. Deneysel tarzda oluşturulmuş öğelerin yer aldığı enstalasyon içeren sergi, ziyaretçiler ile etkileşimli çalışan bir de interaktif bir bisiklet barındırmaktadır.

Görsel 7. Stefan Sagmeister, *Everybody Always Thinks They Are Right*, 2007.

Bu sergiden sonra Sagmeister & Walsh, “Beauty=Function” isimli sergilerini açmıştır. Mutluluk kavramından sonra bir de güzellik kavramına değinen Sagmeister için güzellik işlevseldir ve güzelliğe ulaşmak için işlev gereklidir. Güzelliğin sadece yüzeysel olmadığını ve duyulara da hitap ettiğini gösteren bu sergide sergileme yöntemi olarak, tavana yansıtılan bir alan ve tasarım sandalyeler yer almaktadır. Bu alana oturan izleyiciler 3D olarak hazırlanan tipografi çalışmalarını izlemektedir.

Görsel 8. Stefan Sagmeister, *Beauty=Function Exhibiton*, 2007.

METODOLOJİ

Araştırma Modeli

Bu çalışma, “Postmodern Grafik Tasarımın İşlevselliğine Bir Bakış: Stefan Sagmeister” konusu kapsam bakımından ele alınarak, alanındaki bilgiler doğrultusunda yurtiçi ve yurtdışındaki akademik çalışmaların incelenmesi ile genel tarama modellerinden ilgili literatürün taranması ve nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesine bağlı bir araştırma olarak kurgulanmıştır.

Sınırlılık ve Verilerin Toplanması

Araştırmaya dair veriler; güncel olarak kullanılmakta olan kaynakların ele alınarak incelenmesi ile ve konu ile ilgili daha önce yapılmış araştırma raporu, makale, tez, kitap, dergi yayınlarından ve web sitelerinden edinilerek bir araya getirilmiştir. Belirlenen içeriğe göre verilerin nitelikli olarak irdelenmesiyle yorumlanmıştır.

Sonuç ve Değerlendirme

20. yüzyılın başlarında gerçekleşen Sanayi Devrimi ve I. Dünya Savaşının getirmiş olduğu durumlardan, sosyal ve ekonomik alanlarda yapılan değişikliklerden sanat ve tasarım alanı da eklenmiştir. Özellikle grafik tasarım alanında önemli gelişmelerin oluşması için uygun ortamın hazırlandığı bu dönemde sanatçılar, modern bir düşünce yapısına bürünerek deneysel, nitelikli, kavramsal ve özgürlükçü düşünce biçimlerine girmiştir. Aslında bilinenin aksine modern tasarım anlayışına bir tepki olarak değil modern düşüncenin devamlılığı olarak gelişen postmodern tasarım düşüncesi, modern grafik tasarım anlayışı döneminde tasarımsal kurallardan, sadelikten ve tekdüzelikten uzaklaşarak, deneysellik ve kavramsallık gibi biçimlerin gelişmesine ve evrilmesine olanak sağlamıştır.

Başlarda Fütürizm ve Dadaizm gibi sanat akımlarının öncü olduğu Modern tasarım algısının devamında gelişen ve sadelik, tekdüzelik ve sıradanlık gibi durumlardan sıkılan Postmodern tasarım düşüncesi tasarımın gelişmesine katkı sağlamıştır. Bu dönemde daha sonradan pek çok sanat akımı ve sanatçının da etkisi görülmüştür. Bu sanatçılardan biri olan Sagmeister, grafik tasarım ve tipografi alanlarında yapmış olduğu dikkat çekici deneysel çalışmaları ve enstalasyonları ile bilinmektedir.

Postmodern grafik tasarımın, modern grafik tasarım düşüncesinin devamlılığı dahilinde farklı düşünceler ile evrimleşmesinin, deneyselleşmesinin, kavramsallaşmasının ve yaratıcı bir biçim almasının yer verildiği bu araştırma

da grafik tasarımın tasarımsal ve düşünsel yönleriyle alan içerisindeki gelişim süreçlerinin ele alınması ile Sagmeister'in bu alandaki katkılarını ve tasarım yönünü irdelleyerek sunmaktadır. Bu kavramların incelemesi ile Stefan Sagmeister'in tasarım anlayışının ve tipografideki üslubunun değerlendirilmesi gerçekleştirilmiştir. Postmodern grafik tasarımın önemli bir parçası haline gelen Sagmeister üzerinden değerlendirilerek ele alınan kapsamda bir giriş niteliğinde olan bu araştırma, gelecekte gerçekleştirilecek benzer konular için incelenmesi açısından temel oluşturmuş olmaktadır.

KAYNAKÇA

- Ambrose, G., ve Harris, P. (2006). *The Fundamentals of Typography*. London: AVA Publishing.
- Arntson, A. (2012). *Graphic Design Basics*. Boston: Wadsworth Cengage Learning.
- Aynsley, J. (2004). *Pioneers of Modern Graphic Design: A Complete History*. Hong Kong: Toppan Printing Co. (HK) Ltd.
- Bektaş, D. (1992). *Çağdaş Grafik Tasarımın Gelişimi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Bingöl, Y. (1985). "Bauhaus ve Endüstriyel Gelişmenin Sanat Eğitime Etkileri", *Yeni Boyut*, Sayı: 4/3, s.25-27. Ankara.
- Freedman, A. (2007). "Madde ve Etki" . *New York Times*.
- Heskett, J. (2002). *Tasarım*. Ankara: Dost Kitapevi Yayınları.
- Meggs, P. B. ve Purvis, A.W. (2012). *Meggs' History of Graphic Design*. 5.basım, New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.
- Özderin, S. (2016). Kavramsal Sanatta Anlam Sorunu. *Journal of International Social Research*,9(46).
- Poynor, R. (2003). *No More Rules: Graphic Design and Postmodernism*. Londra: Laurence King Publishing Ltd.
- Rawsthorn, Alice (2008). "What Stefan Sagmeister has learned in his life so far". *The New York*

İNTERNET KAYNAKLAR

- Bengi, D. (2013, Nisan 01). *Tasarımın Rock Yıldızı: Stefan Sagmesiter*. Based İstanbul. Erişim adresi: [Blog yazısı].<https://www.basedistanbul.com/hakkimizda/>. Erişim tarihi: 18.08.2024.
- Heller, S. (2013, 02 Eylül). *Stefan Sagmeister*. [Blog yazısı]. <https://www.aiga.org/medalist-stefan-sagmeister>. Erişim tarihi: 10.08.2024.
- Lupton, E. (2009). *Deconstruction and Graphic Design*. <http://elupton.com/2009/10/deconstruc-tion-and-graphic-design/>. Erişim tarihi: 8.08.2024.
- Plagens, P. (1996). "The Font of Youth", *Newsweek*. Erişim adresi: <http://www.newsweek.com/font-youth-180030>. Erişim tarihi: 18.08.2024.

Strizver, I. (2016). Type Talk: The Typographic Expressions of Stefan Sagmeister. [Blog yazısı]. <https://creativepro.com/typetalk-the-typographic-expressions-of-stefan-sagmeister/>. Erişim tarihi: 12.08.2024.

GÖRSEL KAYNAKLAR

Görsel 1. Flippo Tomasso Marinetti, “Parole in Liberta”, 1912, İtalya. Erişim adresi: <https://www.e-skop.com/skopbulten/kaleydoskop-ozgur-sozcukler/3433>. Erişim tarihi: 15.08.2024.

Görsel 2. Theo van Doesburg, “Small Dada Soiree”, A piece during the Dada movement, 1923, Netherlands. Erişim adresi: <https://medium.com/@scaliatine/the-modern-face-of-dada-7f1433bc35b0>. Erişim tarihi: 8.08.2024.

Görsel 3. David Carson, “Raygun Magazine”, 1922. Erişim adresi: <https://www.artstation.com/artwork/R3nWO>. Erişim tarihi: 12.08.2024.

Görsel 4. Piet Zwart, “History Duch Graphic Design”, 1930. Erişim adresi: <https://www.kdanmobile.com/blog/dadaism-and-layout-we-are-so-dada>. Erişim tarihi: 18.08.2024.

Görsel 5. Stefan Sagmeister, Lou Reed Album “ Set the Twilight Reeling” Poster, 1996. Erişim adresi: <https://sagmeister.com/work/lou-reed/>. Erişim tarihi: 18.08.2024.

Görsel 6. Stefan Sagmeister, AIGA Detroit Poster, 1999.

Erişim adresi: <https://gmk.org.tr/haberler/dunyadan/analogdan-dijitale-formalizmden-deneysel-sfmomada-grafik-tasarimin-yarim-asirlik-dokumu>

Görsel 7. Stefan Sagmeister, “Everybody Always Thinks They Are Right”, 2007.

Erişim adresi: <https://gmk.org.tr/index.php/news/dunyadan/sagmeisterin-dayanilmaz-hafifligi>. Erişim tarihi: 18.08.2024.

Görsel 8. Stefan Sagmeister, “Beauty=Function Exhibition”, 2018.

Erişim adresi: <https://sagmeister.com/work/beauty--function/>. Erişim tarihi: 15.08.2024.